

Alexandru Vona

„NU M-AM POZIȚIONAT NICIODATĂ ÎNTR-UN CÂMP POLEMIC“ (II)

Convorbiri realizate de Irina Mavrodin și Irina Tărăbâc Izverna

I.M.: Mai citește-mi un poem.

A.V.: „Dă Doamne să și plouă
Când ne e cald și nouă
Și vouă să ne spele
De gândurile rele
Și lacrima cerească
Să ne împodobească
A noastre chipuri mici.
Și să mai dai, o, Doamne,
Nișel mai multă milă
La orice chip de-argilă
Să știe că și o floare
Trăiește și o doare.“
E destul de frumos. Nu-i așa?

I.M.: Dar ce fel de poezie citeai? Citeai deja poezie românească? Cine ar citi poemele tale de atunci ar spune că sunt scrise de cineva care a citit multă poezie românească aparținând mai curând unei zone „tradiționaliste“. Dar când ai început să scrii poemele din volumul ce va fi premiat de Fundațiile Regale? Cum s-a născut acest volum?

A.V.: Am început să le scriu când aveam șaptesprezece-optsprezece ani, prin clasa a opta de liceu. Erau foarte deosebite de ceea ce scrisesem până atunci. Dacă vrei, am avut o primă perioadă, de la unsprezece la patrusprezece ani. După apariția cărții, am fost foarte traumatizat de existența antisemitismului, devenit oficial, dacă vrei, în România, o chestie care m-a jignit. Foarte curios, n-am avut deloc reacția de frică, am avut o reacție de scârbă.

I.M.: Fiindcă avuseși multă încredere în mediul în care te găseai.

A.V.: Da, dintr-odată mi-am dat seama că românii sunt cu totul altceva decât cei câțiva prieteni români pe care-i aveam și că probabil locul meu nu mai era în țara asta. Et en plus, je crois que ce qui a joué aussi c'est une sorte de fierté. Je n'entendais pas être mésestimé parce ce que je m'appelle Samuel, ni par un Roumain, ni par un Anglais d'ailleurs, mais enfin, le problème se posait par rapport à des Roumains.

I.T.I.: La ce vârstă ai părăsit țara?

A.V.: Aveam douăzeci și cinci de ani.

I.T.I.: Deci la un an – doi după terminarea Politehnicii.

A.V.: Iată un poem, cu titlul *Vânătoare*, care aparține volumului:

„Vânătoarea s-a oprit
Lângă apele negre
Ale nopții.
Câinii adulmecau tăcerea
Ca pe un vânat.

Sub mușchiul adânc și senin
Haita și-o goneau neîncetat
Cu cântec și strigăte lungi.
Caii călcau destrămând-o
Cu pasul lor plin
Când toți s-au întins peste truda lor
Ca peste un pat
Tăcerea stătea în frunze, în pietre, în spini,
Îi privea prin bezna din crâng“. E o poezie rece.
E mai crudă, mai rece decât cealaltă. Mult. De fapt e mai poezie.

E o poezie foarte clasică. Pe vremea când Tonegaru scria niște chestii teribiliste... Eu am fost mirat că am avut Premiul Fundațiilor Regale.

I.M.: În ce an ai luat premiul?

A.V.: În '47.

I.M.: Se dădea pentru un volum în manuscris, nu-i așa?

A.V.: Da, volumul urmând să fie publicat.

I.M.: Și de ce totuși nu a fost publicat?

A.V.: Regele a dispărut, ca și editura.

I.M.: Perioada asta, '45-'47, cum ai trăit-o?

A.V.: Admirabil. Eu am trăit întotdeauna în contratimp. Adică atunci când evreii erau persecutați, eu, din fericire, scăpasem, și nici nu prea eram la curent, iar când românii au început să sufere din cauza comuniștilor, eu eram îndrăgostit și era singurul lucru care mă preocupa.

Să-ți mai citesc un poem:

„Bunica mea e o doamnă fără contur,
Cum sunt cărțile Evului mediu
Estompate la margini
Bunica mea a devenit ca un fluid
la formele cele mai extravagante
Dați-mi un fotoliu,
Cel mai vast, cel mai lat fotoliu,
Bunica o să-l îmbrace tot
De n-o să se mai vadă
Nici una din floricelele pictate pe creton
Și ochiul ei cel neparalizat
O să zâmbească ironic“.

I.M.: E o poezie fără vârstă, poate fi scrisă și azi. Îmi place foarte mult.

În perioada adolescenței, a tinereții mele, ai călătorit în străinătate?

A.V.: Nu, niciodată.

I.T.I.: Dar fratele tău?

A.V.: Nu, nici el.

I.T.I.: Doar când a plecat la Londra.

A.V.: Asta s-a întâmplat după ce am plecat din țară.

I.T.I.: Când ai plecat, ai plecat cu familia sau singur?

A.V.: Dragă, am plecat toți împreună, eu cu tânăra mea soție, tata, mama, bunicul meu de mamă și bunicul meu de tată.

I.T.I.: A fost un fel de cataclism. O fugă de comuniști.

A.V.: Chiar așa. A plecat toată familia, au plecat toți verii familiei. Noi eram cei mai înstăriți. Aveam veri foarte bogați, care își cumpăraseră proprietăți. Au lăsat totul și au plecat.

I.T.I.: Ca să-și salveze măcar pielea. Voi ați trăit această plecare ca pe un cataclism sau, ținând seama de tot trecutul familiei, ca pe ceva normal, spre a spune altfel?

A.V.: Foarte bună întrebare. Trebuie să-ți spun că totul intra în tradiția acestor familii, ca și în tradiția familiilor creștine din lumea musulmană. Eu sunt convins că dacă aș sta de vorbă cu un creștin care a cunoscut evenimentele îngrozitoare de acum cincisprezece ani, ne-am simți foarte aproape unul de altul. De un libanez creștin care știe că la parte est pierdută. Oamenii știau întotdeauna că la un moment dat poate trebuie să-și ia alt nume, că poate mal tourner, il faut savoir des enfants qui savent leur rang, qui ont fait des études, il faut avoir de la fortune, il faut ne pas provoquer les gens. Il étaient extrêmement discrets. Si tu veux, la différence entre nous et ce que j'appelle les Juifs polaques, qui représentaient quatre-vingt quinze pour cent de la population des Juifs en Roumanie, c'était qu'eux, ils affichaient leur richesse on leur réussite, ça provoquait un sentiment de rejet très souvent, pendant que les Espagnols même s'ils étaient assez fortunés, ils étaient discrets. Il n'y avait pas une intelligentsia juivo-roumaine. Il faut dire que je les sentais très étrangers de moi. J'ai commencé à modifier mon opinion en bien sur eux lorsque j'ai épousé Mira et lorsque je suis entré dans une famille de cărturari, parce que les Sanielevici étaient vraiment des gens très bien. Il y avait parmi eux des professeurs universitaires: le critique littéraire un professeur universitaire de mathématique, un autre de physique, il y avait aussi un anthropologue.

I.T.I.: Mira c'est la fille de qui?

A.V.: La fille de Renée Sanielevici, qui était la fille de Léon Sanielevici, le créateur de l'industrie roumaine du pétrole. Le père de Mira était professeur universitaire de médecine. Il était aussi colonel dans l'armée roumaine, ce qui lui a sauvé la vie, parce que les Gardes de Fer sont éntres dans leur palais, le palais de Ștefan Mihăileanu, 1200 m², et ils l'on trouvé habillé en colonel, ça lui a sauvé la vie. Ils savaient qu'il est Juif, mais c'était un Juif qui ne ressemblait pas à un Juif et qui était colonel roumain. Et le second miracle: on a trouvé tous les bijoux qu'ils avaient volés, car ils avaient volé tous les bijoux qui étaient dans la maison. Mira est partie avec moi. Ses parents, malheureusement, sont arrivés après sa mort. Elle est morte en '50. À Paris, a vingt-trois ans, elle est morte à la suite d'un accident. Un gosse de quinze ans, qui courait sur son vélo, l'a renversée.

I.M.: Quel accident terrible et absurde! Je pense que les accidents de ce genre sont très rares.

A.V.: Oui. Et pourtant... Mira avait fait des études de lettres. Elle voulait faire un doctorat à Paris.

I.M.: C'est à partir de ce moment que tu n'as plus voulu t'occuper de la publication du roman. J'ai compris que cela ne t'intéressait plus.

A.V.: En grande partie, oui, c'était comme tu dis. Mira était très, très liée à mon destin d'écrivain, si on peut parler de ça.

Parce que j'ai eu le sentiment dès le début que Mira n'est pas du tout amoureuse de moi et qu'elle ne le sera jamais. C'est d'ailleurs un sentiment que j'ai eu chaque fois que j'ai aimé une femme. Être l'amoureux qui n'est pas aimé, voilà le rôle que je m'étais choisi. Et je savais que la seule réussite avec Mira, qui pourtant n'était pas une orgueilleuse, on plutôt pas une vaniteuse, c'était que j'écrive des choses qui lui plaisent à elle. Elle pouvait être amoureuse d'un écrivain, d'un poète, même si l'homme ne lui plaisait pas tellement. Puis j'ai été un mauvais mari, un mauvais mari parce qu'enfantin complètement.

I.M.: Tu étais enfantin dans quel sens?

A.V.: Je ne voulais pas avoir d'enfant pour des raisons stupides, je ne voulais pas de relations bourgeoises, je ne voulais pas qu'elle me dise „mon mari“, le mot me gênait beaucoup.

I.M.: Tu étais resté au fond un adolescent.

A.V.: Absolument. Elle était pourtant de trois ans et demi plus jeu que moi. J'avais de la sexualité une idée maintenant très permée, et très dangereuse. C'était pas une chose naturelle et positive et c'était une partition difficile à jouer en famille. J'appartenais à la tradition des amants qui ont un visage en famille et un autre visage ailleurs. Mais par respect pour la femme, pas du tout pour ce que tu peux t'imaginer. Je me suis reconnu dans un livre que j'ai lu dernièrement, qui s'appelle

Adela.

I.T.I.: De Garabet Ibrăileanu.

A.V.: Tu l'as lu?

I.T.I.: Oui.

A.V.: Tu l'as aimé.

I.T.I.: Beaucoup.

A.V.: Un livre superbe. Un des beaux livres que j'ai lus en roumain. C'est dommage, il y a deux chapitres qui sont carrément pas bons. Il aurait gagné à être plus court.

Populația care circula în jurul meu când aveam treisprezece-cincisprezece ani era alcătuită din oameni foarte deosebiți între ei, și deosebiți și prin limbile pe care le vorbeau, pentru că unii veneau din Italia, alții din Anglia, alții din Bulgaria, dar parcă toți erau uniți și toți țineau de un stil de existență în care aparența era un lucru foarte important. Trebuia să știi să te porți, trebuia să știi să arăți ca un om din lumea bună. Dacă-ți pierdeai o anumită eleganță, erai condamnat la un fel de dispariție nevoită. Un exemplu: unul dintre foștii asociați ai bunicului meu și care scăpătase, ceea ce se întâmpla des în lumea financiară, până la moarte n-a cinat în altă parte decât la Capșa. Bineînțeles că nu mai mânca aproape nimic. Venea la Capșa, dar nu mai consuma pentru că nu mai avea cu ce plăti. Și toată lumea știa asta.

I.T.I.: Dar își ținea rangul.

A.V.: Da, trebuia să-și țină rangul. Deci pe de o parte era latura asta, și pe urmă și faptul că vorbeau mai multe limbi, și pe de altă parte faptul că toți cei din afară arătau cu totul altfel, ei bine, asta imprimă unui copil un fel de noțiune de importanță și totodată de neîncredere. Omul de pe stradă mi se părea oarecum periculos. Omul acela care vorbea numai românește. Când, la un moment dat, la începutul războiului cu rușii, ne-am retras la Oltenița, unde bunicul meu avea o fermă și o fabrică importantă de altfel.

I.M.: Ce fel de fabrică?

A.V.: O fabrică de egrenat bumbacul. Banca bunicului crease prima industrie a bumbacului în țară. Culturile de bumbac

dădeau bani țăranilor ca să cultive bumbacul și îl cumpărau apoi de la el, îl egrenau și îl vindeau. Și noi ne-am retras acolo când a început războiul cu rușii. Dar am avut un incident de care poate am să-ți vorbesc. Era să fiu împușcat. Și am fost sfătuit de ofițerul care mi-a salvat viața să nu rămânem în Oltenița, că o să iasă rău. Se numea comandantul Bega.

I.M.: Ce vârstă aveai?

A.V.: Nouăsprezece ani. Și atunci ne-am întors în București. Tata mi-a spus să caut un sat în jurul Bucureștiului și să ne retragem acolo. Și ne-am dus într-un sat, nu mai știu în care. Trebuie să spun că în momentul acela eu vorbeam perfect românește, eram în anul al doilea de Politehnică, sau poate terminam anul întâi. Dar când am ajuns în satul acela, cu privirea unui om oarecum neliniștit și întrebându-mă dacă nu există cumva vreun pericol, ei bine, pericolul mi s-a părut deodată evident: pericolul erau toți țăraniiăștia, foarte, foarte deosebiți de noi, pentru care apariția noastră în grup, într-un mediu de la țară, ar fi fost șocantă. Și am avut impresia că ar putea să dea naștere unei reacții de expulzare, știi, ca o grefă care nu prinde, înțelege? Ca și în cazul unor români franțuziți, al unor români de baștină, dar care ar fi avut obiceiul să vorbească franțuzește, și care, dacă ar fi venit în satul acela, ar fi pățit același lucru.

I.M.: Am înțeles. Și ai găsit satul?

A.V.: Nu, nu l-am găsit, și am rămas la București. Mi-am dat seama că bombardamentele rusești nu erau prea importante. Iar bombardamentele americane ne-au cruțat. Am avut mulți prieteni care însă s-au prăpădit.

I.M.: Înțeleg că nu aveai îndeajuns de mulți prieteni, ca student, printre români, astfel încât să nu mai ai senzația asta că tot ce era exterior casei era o altă lume, o lume periculoasă.

A.V.: Era o lume periculoasă la un anumit nivel.

I.M.: Cu atât mai periculoasă cu cât se cobora nivelul.

A.V.: Iar dacă nivelul creștea, pericolul nu mai era, pentru că nu mai erau niște oameni străni. Pentru românii din buna societate română care trăiește la Paris, face studii la Londra sau în Germania, modelul exista, mai văzuseră deăștia de nu se știe câte ori. Pe urmă am avut foarte mulți prieteni, adică foarte multe relații foarte amicale, cât am fost în Școala Politehnică. Dar buni prieteni n-am avut decât doi sau trei. Cu care am rămas prieteni până la urmă. partea mai ciudată în cazul meu particular e faptul că în Școala Politehnică nimeni nu a îndrăznit, în cinci ani, nici dintre cei mai apropiați, să mă întrebe cum de nu am fost respins. Circulau tot felul de zvonuri extraordinare, cel mai amuzant fiind cel care spunea că eram protejat de Göring. De ce de Göring nu știu, pentru că era mare, pentru că era gras, pentru că avea burtă, pentru că bea bere. Eram deci protejatul lui Göring, chestia asta mi-a spus-o Pia Alimăneșteanu. „D’ailleurs ta mere, que j’ai connue, n’avait pas l’air juif du tout“ (eu mă întrebam oare ce înseamnă a avea „l’air juif“).

I.M.: Albert, vorbește-mi despre prietenii tăi cei mai buni. Din anii de liceu, din facultate. Și despre cum ai ajuns să scrii.

A.V.: Dragă, cum am ajuns să scriu e pentru mine un fel de mister, pentru că există un moment când nu știu să vorbesc românește, și momentul ăsta e crucial pentru mine, e când sunt în clasa a patra și când pregătesc examenul de ieșire din clasele primare. E un fel de examen mai important decât examenul din fiecare an. Eu până atunci fusesem elev la o școală

Szolnay Sándor – *Spre cetate*

religioasă germană, Sfântul Andrei, după care am fost bolnav și am stat acasă aproape trei ani, luând lecții particulare. Am învățat să scriu, să citesc, ceva istorie, ceva geografie, de la o doamnă care era rudă cu bunicul meu, și pe urmă a trebuit să trec examenul ăsta. Înainte de a trece examenul ăsta, fusesem înscris la Școala din strada Mântuleasa. Aproape tot anul. A avut atunci loc un incident care știu că m-a tulburat foarte mult. Mi s-a părut și mai stupefiant când mi l-am adus aminte cu vreo zece ani mai târziu. Fusesem aproape brutalizat de un director de școală primară, și i-am povestit chestia asta lui taică-meu. Nu știu ce făcusem, ceva nu i-a plăcut, nu cred că m-a bătut, m-a amenințat probabil.

I.T.I.: Era de la școala din strada Mântuleasa?

A.V.: Da. Și tata s-a dus să-i ceară explicații și tot tata l-a dat afară din biroul lui, lucru absolut caraghios. Asta se petrecea la zece ani după ce tata venise în țară, ca ofițer austriac într-o țară ocupată. Avea probabil din când în când așa, o scrânteală de fost ocupant. Țăla probabil că l-a insultat sau l-a dat afară, și tata atunci l-a apucat de guler și l-a dat afară din propriul lui birou. Pe urmă a realizat ridicolul situației.

I.T.I.: Dar asta nu a avut consecințe?

A.V.: Nu, nu a avut consecințe în ceea ce mă privește. În anii copilăriei, pe la zece-unsprezece, eram prieten cu un neamț, al cărui tată avea o mare fabrică de bere la Brașov. Deci eram prieten cu acest neamț, care s-a prăpădit șapte-opt ani mai târziu la Stalingrad. Era prostuț săracul de el, era urât, dar pe mine mă impresiona nu pentru că era hitlerist, eu nu știam ce-i aia, ci pentru că, fiind hitlerist, avea voie să se plimbe cu un revolver. Și ne duceam în pădure cu revolverul lui și cu încă un revolver pe care-l dibuise el pe undeva, și ne prefăceam că suntem niște oameni periculoși care trag cu revolverul. Dar riscam cu adevărat să omorâm pe cineva. Trăgeam în aer.

I.M.: Exista în România o educație militară a tineretului?

A.V.: Existau grupuri paramilitare nemțești. Era o vagă organizare. El făcea probabil parte dintr-un asemenea grup. Dar când părinții lui și părinții mei se împrieteniseră, Hitler nu era încă la putere. Pe urmă, când Hitler a venit la putere, relațiile s-au estompat, iar când a plecat nenorocitul ăsta să se bată în Rusia, el și cu mine nu ne mai vedeam. L-am întâlnit în luna

când a fost omorât. Părea cu douăzeci de ani mai bătrân decât mine. Avea toată spaima lumii pe obraz. Și mi-a spus: „Nu poți să-ți închipui ce e. Nu poți să-ți închipui ce se întâmplă acolo“. Și tot ce am aflat e că a murit. Pe urmă am trecut la oameni cu totul diferiți. Ca Emil Ivănescu, care e un personaj extraordinar.

I.T.I.: A murit foarte tânăr, nu?

A.V.: S-a omorât la douăzeci de ani, după ce își anunțase sinuciderea tuturor prietenilor, printre care eram și eu. Ceilalți erau Dinu Pillat, fiul poetului, Vlad Cunesco, fratele lui Sergiu Cunesco, Grigoriu, care era șeful generației noastre.

I.T.I.: Frați cu toți colegii la liceul „Spiru Haret“.

A.V.: Da. A venit să ne facă niște vizite de despărțire. Și bine înțeles că nimeni nu l-a crezut.

I.M.: Dar ce l-a determinat să facă asta?

A.V.: Mie mi-a spus între altele că se va sinucide din cauza unei doamne, și că ea se va lăuda cu treaba asta pentru că a mai auzit-o vorbind de un sublocotenent care a murit de tifos și când vorbea de chestia asta o spunea de parcă ar fi murit de tifos pentru ea. Partea extraordinară este că la câțiva ani de la moartea lui, în tren spre Mangalia, am cunoscut-o pe doamna asta și bineînțeles că i-am vorbit de Emil. Ea mi-a răspuns printr-o frază care era de același gen. Deci o dibuise perfect. Deci nu cred că s-a sinucis din cauza ei. Băiatul acesta avea un fizic care putea să-i pară foarte atrăgător unui adult, dar unui copil nu putea să-i pară decât sinistru. Și mai ales celui care purta masca asta. De ce? Era aproape chel la șaptesprezece ani. Semăna foarte mult cu Mircea Ivănescu. Totdeauna avea un pachet de bube, bube mari, îngrozitoare. Albul din ochii lui era galben. Avea un cap oriental, de iranian. Era român, dar probabil de origine grecească. Fiu de funcționar. Poezie a scris puțină, dar a scris două piese de teatru. Pe una n-o înțeleg nici acum. Dar cealaltă mi se părea foarte bună. I-o publicasem într-o revistă care n-a apărut decât o singură dată, dar care era o splendoare, scoasă de Didi Tomaziu și de Aldulescu. Se numea *Agora*. Nu știu dacă ai văzut-o.

I.M.: Am văzut-o. E cu totul extraordinară. Mi-a arătat-o cândva bunul meu prieten Mircea Ivănescu, vorbindu-mi despre Emil Ivănescu, fratele lui.

A.V.: Deci am fost prieten cu bietul Emil, între paisprezece și douăzeci de ani, adică în anii de liceu și după aceea. Era o prietenie foarte secretă, pentru că omul era foarte secret el însuși. Nu-și vorbea niciodată de problemele lui și se prefăcea că nu-l interesează ce ți se întâmplă. Mă întreb despre ce vorbeam. Era un fel de „joute“ literaro-istorică. Încercam să ne impresionăm unul pe altul prin ceea ce știam. El mă bătea cu zece lungimi. Avea o memorie extraordinară și se interesa la fel de mult de numele unor medicamente chinezești ca de datele importante ale istoriei României. Putea să vorbească ore întregi despre niște lucruri despre care n-ai auzit vorbindu-se niciodată. Uneori mă întrebam dacă nu inventează.

I.M.: Ți vorbea despre fratele lui, Mircea?

A.V.: Când îmi vorbea despre fratele lui Mircea – ca să vezi ce climat era în casa aceea – , eu nici nu-l vedeam pe Mircea. eu pe Emil l-am văzut cel mai mult în anii când aveam șaptesprezece ani, Mircea avea zece ani și era un copil cam degenerat, adică foarte, foarte mic.

I.M.: Emil era mai înalt.

A.V.: Da, dar tot mic. Mircea era un pitic, la zece ani părea de cinci ani. Emil îmi spunea: „Trebuie să mă duc după el la toaletă, pentru că e prea mic ca să tragă apa la țucal“. Săracu! S-a

sinucis îngrozitor, adică și-a tăiat vinele, și-a tăiat beregata, și a sărit pe fereastră de la etajul al treilea.

I.M.: Le-a făcut pe toate trei.

A.V.: Da, le-a făcut pe toate trei.

I.M.: Dintr-un complex fizic.

A.V.: Eu n-am spus asta. Eu am spus că doar s-ar putea să fie așa.

I.M.: Era student când a făcut asta?

A.V.: Da.

I.M.: La ce facultate?

A.V.: La început a fost student la Științe Naturale, cred. Și pe urmă la Litere. Raporturile cu părinții lui erau inexistente, era extraordinar de cultivat, citea enorm și era foarte secret. Am aflat pe urmă că cunoștea oameni din medii care nu semănau deloc cu el, adică medii snoabe românești, medii care în timpul războiului mai aveau contacte culturale cu Occidentul, peste frontiera războiului. Era foarte curios, pentru că mie îmi părea un copil dintr-o mică burghezie fără contacte internaționale. Și pe urmă am aflat că nu era așa, prin femei mai cu seamă avea contacte cu oameni foarte diferiți, dar mie nu-mi vorbea niciodată de ei. În schimb, îl adusesse odată la mine pe un tânăr, cu care am fost prieten pe urmă și cu care sunt prieten și acum, care astăzi trăiește în Germania și care se numește prințul Alexandru Bolkonski, care pe atunci era elev la Mănăstirea Dealu, pentru că tatăl lui Emil, un colonel din armata română, îi adoptase pe cei doi fii ai prințului. Acesta fusese împușcat de Stalin în 1923, când o parte din nobilimea rusă s-a întors ca să se pună la dispoziția lui Stalin, în cadrul NEP-ului. Cei doi băieți au fost înfiați și pentru că mama lor, o prințesă austriacă, plecase, părăsindu-i, cu un argentinian bogat. Copiii au rămas deci pe drumuri și i-a crescut colonelul. Alexandru Bolkonski a trăit și la mine în casă, la părinții mei, câțva timp. E medic acum. Cunoștea foarte bine literatura rusă, dar, lucru mai rar, fiind vorba de un autentic principe rus, cunoștea foarte bine și literatura idiş.

I.M.: Pe Ovidiu Constantinescu când și cum l-ai cunoscut?

A.V.: Dragă, tata era un mare jucător de bridge și toate relațiile românești pe care le aveam, le aveam prin intermediul bridge-ului. În mediul ăsta exista un domn pe care-l chema Radu Cioculescu.

I.M.: Traducătorul lui Proust.

A.V.: Nu e tatăl lui Barbu, e unchiul. Și exista un alt domn care se numea Radu Boureanu. Mai trăiește?

I.M.: Poetul Radu Boureanu. Cred că a murit.

A.V.: Tata îi cunoștea și unuia dintre aceștia doi le-a spus că scriu poeme care apar în revista liceului. Acela a vrut să le vadă, apoi le-a adus la Fundații și pe urmă au apărut. Ceea ce m-a surprins în cel mai înalt grad, fiindcă era prima dată când am publicat la Fundații, în '45, războiul nu se terminase încă, iar climatul era încă foarte putred, altfel putred. Probabil în perioada aceea m-am dus la Fundații și l-am întâlnit pe Ovidiu. Da, așa a fost, și prin Ovidiu l-am cunoscut pe Caraion, care la început, și și mai târziu încă, manifesta o lipsă de simpatie evidentă pentru mine, lipsă de simpatie pe care o înțeleg acum foarte bine. Aveam ceva șocant, eram un fel de dandy care nu-și dădea seama ce e. Caraion era un băiat sărac, foarte sărac, și foarte de stânga pentru că era sărac. Și asta-i un lucru foarte de înțeles, nu mă șochează câtuși de puțin. Eu nu puteam să-i spun că aveam pe vremea aceea printre relațiile mele, ca să nu

spun printre prieteni, un pușcăriaș pe care-l cunoscusem pe stradă și care venea din când în când la noi acasă și despre care părinții mei nu știau că-i pușcăriaș. Era ceva mai în vârstă ca mine cu vreo doi ani. Deci nu eram chiar atât de încuiat la minte. L-am cunoscut tot atunci și pe Comarnescu, despre care probabil știi că era un domn care se interesa foarte mult de tineri. Eu nu eram la curent cu asta, și nici nu puteam să fiu, pentru că eu îl cunoșteam din auzite pe Comarnescu, pe cu totul altă cale, care infirma de obicei acest gen de comportament, fiind vorba de comentariile făcute de socrul lui. Comarnescu se căsătorise cu o doamnă care se chema, cred, Diana Ghica Comănești, al cărei prim tată era un principe Ghica, tatăl ei al doilea fiind un fost ministru, un nume celebru, Manolescu Strunga – șa te dit quelque chose? Tatăl numărul trei era un fel de văr de-al bunicului meu, Joseph Pincas, unul dintre oamenii cei mai bogați din țară, despre care unii nu știau că-i evreu, iar alții nu știau că-i bogat. Chestiile astea pe care le povestesc acum sunt lucruri foarte personale. Moravurile lui Petre Comarnescu, chiar dacă toată lumea le știa, eu n-am de ce să le comentez. Nu sunt nici contra, nici pentru. Omul îmi era foarte drag și așa fi vrut să fim prieteni, dar nu puteam fi prieteni pentru că – asta mi-a spus-o Ovidiu – „el crede că tu îți bați joc de el; eu i-am spus că nu-ți bați joc de el, dar el crede treaba asta“.

I.T.I.: Nu înțeleg bine, ce voia să spună cu asta? Se referea la ceva anume?

A.V.: Se referea la tot felul de mici întâmplări, ca, de exemplu, următoarea. M-am dus să-i arăt o motocicletă pe care o aveam, și pe urmă l-am invitat să mergem împreună pe Insula Îndrăgostiților de pe lacul Herăstrău. Dar eu nu știam că există o insulă care se numea așa pe lacul Herăstrău. Știu că am făcut un tur cu motocicleta până la lacul Herăstrău și cred că mi-a propus să trecem cu barca spre o insulă, dar bineînțeles că nu s-a petrecut absolut nimic, nu mi-a spus absolut nimic, n-am răspuns la absolut la nici o solicitare și nici nu mi-ar fi trecut prin minte așa ceva. Iar pe de altă parte, pe vremea aceea eram îndrăgostit ca un nebun de Mira și logodit de fapt cu ea, și din când în când aveam o criză de conștiință, căci nu mi se părea că sunt pregătit pentru însurătoare. De altfel eu am trăit cu sentimentul ăsta aproape tot timpul, și anume că sunt un fel de impostor în rolul de soț, nu fiindcă n-aș fi iubit-o, dimpotrivă, ci fiindcă o iubeam cum iubești o iubită, nu cum iubești o soție, mi se părea că o soție e altceva, și mai cu seamă un soț. Și drăciile astea i le spuneam lui Comarnescu, nu știu dacă mă înțelege.

I.M.: Erai foarte à-propos.

A.V.: Foarte à-propos, da. Deci eu n-am știut nimic, până în ziua când Ovidiu mi-a spus chestia asta. Atunci am înțeles și atunci am aflat și secretul, pentru că în familia mea se vorbea mult despre divorțul lui Comarnescu de fata adoptivă a lui Pincas. Divorțul acesta a avut loc pentru că un domn, care scrisese o carte **Pentru un petec de negreață** – știi cartea? e cineva care scrie în stilul lui Geo Bogza –, se culca cu nevasta lui Comarnescu. Când Comarnescu s-a supărat, tipul i-a spus: „Cavalerul de Curlanda să tacă, doar nu are nimic de pierdut“. Și atunci Comarnescu a făcut o gigantică prostie și i-a tentat un proces. Procesul a avut loc și cred că Comarnescu a pierdut și s-a acoperit de ridicol. Se vorbea la noi în familie de treaba asta, dar nu se spunea nimic clar, nu se spuneau motivele. Și atunci am înțeles misterul Comarnescu. Omul era fermecător.

Ovidiu era homosexual și el, asta am aflat-o și mai târziu încă și atunci mi-am dat seama de cumplita mea ignoranță în domeniul ăsta, pentru că primul și ultimul cerc de prieteni pe care i-am avut în România era în jurul lui Ovidiu. Acesta, care era de o bunătate fără margini, era homosexual. Trăia cu Stere Popescu, care era colegul meu de politehnică. Cum aveau o singură pereche de pantaloni, el și Stere Popescu, nu puteam să-i vedem pe amândoi niciodată. Dacă era vreo ieșire importantă, îl vedeam doar pe unul, pe cel care purta perechea de pantaloni. Asta la recepțiile extraordinare pe care le dădea doamna Margareta Sterian. Care erau de două feluri: recepții fără brânză și recepții cu brânză. Recepțiile cu brânză fiind exact ceea ce spun: era recepția, și era și brânza. Celelalte erau pur culturale. Ovidiu era dulce, adorabil, era prietenul femeilor, nu puteai să-ți închipui că e homosexual pentru că, cu cât erau mai bătrâne, mai schiloade, mai bolnave, mai homosexuale și ele, mai prăpădite, mai bâcșite, cu atât era mai apropiat de ele. Și mă chema și-mi spunea: „Albert, vino mâine, te rog, vine o bătrânică la mine, nu te apropia prea mult, că miroase urât, dar altminteri să știi, e deșteaptă, cam ramolită, cam ramolită, dar tu să n-ascuți tot ce spune, uită-te la ea cum vorbește, pentru că ai să vezi așa din când în când că are un fel de râț, are ceva bestial, dar trebuie s-o surprinzi. Îmi vine să plâng...“. Comarnescu nu era amuzant. Era un bărbat frumos, entuziast.

I.M.: Lucru important...

A.V.: Toată echipa asta, Comarnescu, Eliade, Herăscu, toată generația asta de oameni care aveau cincisprezece sau douăzeci de ani mai mult ca mine, a fost frumoasă, și fizic, și ca poziție. Unii au greșit-o complet, au fost legionari, unii au plătit cu viața, Teriu și alții, dar eu cred că singura justificare pe care pot s-o aibă unii foști legionari, de stilul lui Cioran sau Eliade, e că cei care erau legionari avea un fel de farmec în nebulia lor ca și cei care nu voiau să aibă nici un fel de raport cu istoria și care erau mult mai puțin numeroși. Românul cultural din anii care au precedat războiul a fost mai curând de dreapta decât de stânga. Nu crezi?

I.M.: Ba da, absolut de acord.

A.V.: Curios este că pe mine m-au acceptat. Cum îl acceptaseră pe Sebastian mai înainte.

I.T.I.: Între Sebastian și Eliade a existat o relație bună, de exemplu.

A.V.: Da, dar Eliade a fost oarecum neelegant cu Sebastian. Pentru că atunci când s-a întors de la Madrid sau de la Lisabona s-a prefăcut că nu-l vede.

I.T.I.: Pe stradă?

A.V.: Da, pe stradă.

I.T.I.: Chiar așa, e dovedită treaba asta?

A.V.: Da, trebuie să fie notată pe undeva de Sebastian. E foarte curios că în biografia sa Sebastian amintește că descinde din același Davicion Bally pe care și l-am arătat, deci într-un fel ar exista un fel de rubedenie de contact între mine și el. Chestia e mult mai ciudată, pentru că, în general, căsătoriile între spanioli și nespanioli erau destul de rare, totuși trebuie să fi avut loc una, pentru că eu nu cred că Sebastian se laudă cu o rubedenie inexistentă.

I.M.: Te rog să-mi vorbești despre Ovidiu Constantinescu.

A.V.: Când eu l-am cunoscut pe Ovidiu, el avea vreo zece ani mai mult decât mine. Fizic l-ai văzut cum arată. Desenul meu îl descrie mai bine decât orice. Avea o privire care era ca un dar. Se uita la tine cu o mare curiozitate, te mânca parcă cu privirea

lui. Și în același timp simțea că e bun, simțea că te mănâncă din priviri unul care vrea să-ți facă decât binele. Țin minte că într-o zi m-am dus să-l iau de la Fundații și Ovidiu, care nu de mult își pierduse tatăl, îmi spune: „Sunt fericit, am scăpat de un lucru care mă împovăra, mă împovăra. – De ce anume? – De avere, dragă, de avere. Tata mi-a lăsat bani mulți, o avere, ce puteam eu să fac cu ea, nu mai știam ce să fac“. „Și ce s-a întâmplat?“ „Păi a venit soția unui zețar bătrân care a murit de curând, și ea moare de foame. Și atunci m-am gândit: „am să-i dau averea“.

I.M.: Și așa a făcut?

A.V.: Da.

I.M.: Aș spune că nu am auzit de asemenea caz. Dar el ce studii făcuse?

A.V.: Chestia cu studiile mi-a povestit-o Margareta Sterian, venind la Paris, după ce eu plecasem din țară. Ea era o mare prietenă a lui Ovidiu, mai în vârstă cu douăzeci – douăzeci și cinci de ani decât el, era o femeie la vreo cincizeci și cinci – șaizeci de ani. Îmi spune că în timpul războiului Ovidiu era student la Facultatea de Științe Naturale. Nu știu care ministru legionar, care era și profesor aici, înainte ca să-și înceapă cursul, a spus: „Eu nu fac cursuri pentru jidani. Deci îi rog pe domnii care știu că sunt jidani să iasă imediat“. Și atunci Ovidiu s-a ridicat și a ieșit. Și Margareta, care era de origine ovreiască, îmi spune: „este un act de solidaritate extraordinar, pentru că Ovidiu nu era evreu nici de tată, nici de mamă, nici de bunic, nici de nimic. – Ești sigură? – Absolut sigură“. Peste câțiva ani, vine Ovidiu la Paris și-i povestesc treaba asta. Îi spun: „E adevărat, Ovidiu, chiar așa s-au petrecut lucrurile? – Da, așa s-au petrecut, dar trebuie să-ți spun că eu am profitat din chestia asta, eu nu voiam să fac științe naturale, tata voia.

I.M.: Destul de ambiguă treabă.

A.V.: Nu ambiguă, ci delicioasă. Pe de o parte și-a făcut plăcerea de a șoca pe toată lumea, ridicându-se și plecând, și pe de altă parte a scăpat de o facultate care nu-i plăcea. Pe vremea aceea era deja scriitor, fiindcă omul a scris multe romane, vreo zece, a scris cărți de critică dramatică, de asemenea un jurnal, cred, e vorba de o operă considerabilă.

I.M.: Dar cu ce și-a câștigat existența?

A.V.: Dragă, și-a câștigat-o cu traducerile. Ca foarte mulți scriitori români, de altfel. E adevărat?

I.M.: Foarte adevărat. Mulți scriitori români, unii chiar foarte consacrați, au trăit din traduceri în acea perioadă. Ca și astăzi, de altfel. Din ce limbă traducea?

A.V.: Din franceză. Deși nu o vorbea bine, avea un accent îngrozitor, de fapt o vorbea perfect, fără greșală, accentul era neplăcut. Scrisorile lui erau o splendoare. I-ai citit scrisorile pe care i le-am publicat?

I.M.: Da. Erau, cum spui, splendid scrise.

A.V.: Omul povestea frumos, scria frumos, e o mare nedreptate ceea ce se întâmplă cu opera lui.

I.M.: Tocmai asta voiam să te întreb. Cum îți explici faptul că opera lui e atât de puțin cunoscută? Cum era receptată pe vremea când încă erai în țară?

A.V.: Dragă, toată lumea știa cine-i Ovidiu, știi, sunt anumite lucruri care nu te iartă. Dacă ai nenorocirea să ai un fizic mititel, mărunțel, și să fii în aparență un tip nepericulos și drăguț, și să se mai și spună despre tine că ești foarte bun, asta de îngroapă.

I.M.: Eliade nu era mic și sfrijit?

A.V.: Ah, nu! nu! Eliade era exact tipul studentului american așa cum mi-l imaginam eu. Un intelectual cu capul în formă de ou, fiindcă-i lipseau mulți peri, cu ochelari cu ramă groasă, cu umeri de débardeur, nu mare, nu gras, nu puternic, dar musclé, cu mâini foarte frumoase.

I.M.: Și atunci, ca să ne întoarcem la Ovidiu Constantinescu, pentru că era Ovidiu și pentru că era bunuțu, crezi că a trecut neobservată opera lui?

A.V.: Cred că da, cred că chiar așa s-a întâmplat. Și mai cu seamă pentru că era înconjurat de tot felul de oameni care profitau de el. Și cei care nu vroiau, eu fac parte dintre ăștia, aveau niște avantaje extraordinare și neașteptate. Eu am avut Premiul Fundațiilor. Cred că singurul care a avut Premiul Fundațiilor fără să prezinte un manuscris. Știai asta?

I.M.: Nu.

A.V.: Eu n-am trimis un manuscris de poeme la Fundații. Tot ceea ce scriam trecea prin mâinile lui Ovidiu, el m-a și împins să scriu proză, pretindea că scriu bine și că trebuie să scriu un roman. Până la urmă l-am scris. Dar nu era romanul la care se aștepta el. Și câtuși de puțin romanul pe care aș fi putut să-l scriu eu. Dar asta-i altă poveste. Deci eu am aflat că am Premiul Fundațiilor prin Comarnescu, care mi-a telefonat. Eram în călătorie de nuntă. Eram la hotelul ARO din Brașov, cu Mira, și sună telefonul dimineața, și aud vocea unui foarte bun prieten al socrului meu, Gil Petrescu, era un fel de dandy, de domnișor bucureștean din buna societate, care-mi spune: „Voi ați plecat la Brașov, eu am stat ca să mai beau ultimul pahar de șampanie și pe urmă am luat mașina și m-am repezit spre Brașov și eu, ca să vă aduc un cadou din partea socrului tău. Era dimineața. Îmi aducea niște icre negre. Trebuia să faci totuși trei-patru ore de drum cu mașina.

Corneliu Mihăilescu – *Compoziție*

I.M.: Și acum e la fel.

A.V.: Da. Și după treaba asta, mai sună telefonul iar, și de data sta e și mai surprinzător, e Comarnescu. Zice: „Știi c-ai luat Premiul Fundațiilor?” Eu zic: „Cum adică?” Îmi răspunde: „Da, da, Ovidiu Constantinescu a prezentat cartea dumitale”.

I.M.: Albert, acum aflu că acest Premiu al Fundațiilor care ți s-a acordat se datorează unei inițiative a lui Ovidiu Constantinescu de fapt. Vreau să spun că tu nu ai avut inițiativa de prezenta un manuscris.

A.V.: Nu. Cred că am avut conversații cu el în legătură cu chestia asta, dar am avut conversații și cu tine și cu doamna Marta Petreu despre niște nuvele și totuși nu le-am publicat.

I.M.: Asta voiam să spun. Foarte interesant: e aproape simetrică această întâmplare cu cea legată de publicarea romanului.

A.V.: Absolut.

I.M.: Adică...

A.V.: Dragă, eu sunt omul care nu face nimic.

I.M.: Dar nu ai încercat...

A.V.: Dragă, eu în primul rând nu m-am poziționat niciodată într-un câmp polemic sau într-un câmp de confruntare. Dacă m-ai fi întrebat atunci cine e mai mare poet, dumneata sau Tonegaru, aș fi răspuns: Tonegaru, dar dacă m-ai fi întrebat de n'import qui, chiar de unul care nu-mi plăcea deloc, ca Gafton, aș fi spus: „Mie Gafton nu-mi place, dar totuși e mult mai interesant decât mine ca poet”. Și spunând-o n-aș fi fost nesincer.

I.M.: E foarte semnificativ ce spui pentru ceea ce aș numi comportamentul tău auctorial.

A.V.: Sentimentul ăsta de nonvaloare, sau de nesiguranță a valorii, dar nu e nesiguranța celui care din când în când crede că e un geniu și din când în când crede că e un zero, care e destul de curentă. E o nesiguranță care se întinde peste tot. Tot ce fac eu e așa. Am învățat să trăiesc așa. Uite, de pildă, eu am făcut niște descoperiri în matematică, care sunt niște curiozități cu adevărat de calitate. Acum, că sunt la sfârșitul cursei, pot să spun că unele mă depășesc complet, dar nu m-am luat niciodată drept un matematician și n-am publicat nimic. Și acum oarecum mă doare, pentru că am descoperit două chestii care sunt cu adevărat frumoase, au ceva foarte frumos în ele: o seamă de proprietăți între douăsprezece puncte, o relație foarte consensuală, aproape umoristică, între douăsprezece puncte. Ei bine, asta am descoperit-o când aveam nouăsprezece ani, când eram în anul întâi la Politehnică. Și de atunci încerc să redescopăr demonstrația și nu pot.

I.T.I.: Atunci n-ai publicat-o, iar acum ai vrea s-o publici, dar ai uitat-o.

A.V.: Am prezentat-o câtorva matematicieni și n-au crezut ce le-am zis: „Uite, fă experiența și-ai să vezi că așa e”. Mi-au spus: „Da, așa e, dar arată-ne cum, în ce fel”. Foarte curios. Eu am avut de mai multe ori impresia ciudată qu'il y avait des moments ou j'étais branché sur quelque chose d'autre, de parcă ai fi fost pe cale să ascuți un post de radio și pe urmă trecea cineva pe care nu-l vedeai și apăsa pe un buton și era cu totul alt post. Dar tu nu-l vedeai pe ăla făcând treaba asta, și atunci nu știai ce s-a întâmplat. Nu mai știai dacă într-adevăr ai ascultat postul ăsta de la început sau dacă...

I.M.: Ce sentiment ai avut când ți s-a spus că primiseși acest premiu?

A.V.: Premiul Fundațiilor? O mică vanitate, da. E curios că

vanitatea asta micuță a fost întotdeauna nerăsplătită, adică pedepsită, și pe bună dreptate. Eu aș fi vrut să-i impresionez pe evreii ăștia printre care trăiam. Să-i văd că spun: „Ăsta e totuși altceva”. Dar eu eram pentru ei un fel de nebun, care crede că scrie și versuri. Face Politehnică și crede că scrie versuri. Dar oamenii care vedeau lucrurile în felul ăsta erau persoane complet neinteresante pentru mine. De ce voiam ca tocmai pe ăștia să-i conving de ceva? Nu știu. Lucrul ăsta s-a repetat cincizeci de ani mai târziu, când au apărut romanul și primele articole critice, de o enormă importanță. Aș fi vrut să fiu un element de perturbare pentru anumiți indivizi, masculini sau feminini, pe care i-am tot văzut la Paris, chiar dacă nu aveam relații foarte susținute, dar pentru care eram un personaj neinteresant pentru că nu eram preocupat de bani și dubios pentru că, cică, scriam poezie.

I.T.I.: Și totuși n-ai ajuns să „deranjezi” nicidecum aceste persoane.

A.V.: Nu. Nu m-a citit nimeni. Cei câțiva ovreiași pe care-i întâlnesc la clubul unde mănânc aproape în fiecare zi, și care au făcut și ei Politehnică, nu sunt totuși niște ignoranți compleți, mi-am zis. Dar unul dintre ei mi-a zis: „Știi, am citit cincizeci de pagini, dar mi se par cam plicticoase”. Același i-a spus altuia: „Am citit zece pagini...”. În sfârșit...

I.T.I. Dar mă gândesc că succesul tău impresionează totuși...

A.V.: Gândești tu, gândești tu, dar ei, nu, deloc. Cătuși de puțin. În schimb am avut în Germania niște succese omenеști extraordinare. Adică un tinerel poet, pe urmă am aflat că era și homosexual, a venit de două ori la Paris pentru mine. A doua oară a venit singur, adică fără prietenul lui, pentru că nu știu ce și-a închipuit. Poate că și-a imaginat că eu sunt un client, dar un client pentru poet, nu pentru homosexual, adică voia un fel de prietenie... Era un băiat de o frumusețe absolut extraordinară. Când a venit prim oară, mi s-a părut în general așa de dubios, încât i-am spus lui Edith: „Vino să dejunezi cu mine, pentru că eu nu vreau să-l văd pe ăsta singur. Vreau să vadă că eu umblu cu femei”. Edith a venit și mi-a spus că este un băiat extraordinar de frumos. Făcuse cinci ore de tren de la Dusseldorf în aceeași zi și a revenit peste câțva timp și a stat la Paris vreo două luni. Telefona din când în când. Era poet, făcea un doctorat în filosofie. Mi-a trimis și o revistă. Știi, aberații din astea: texte fără litere, litere fără cuvinte, cuvinte fără noimă. În fine, niște grafisme. Deci am avut câteva cazuri de felul ăsta în Germania și câteva cazuri de români. Niște scrisori de la poeți și de la scriitorii români din străinătate absolut extraordinare. De o frumusețe, și de o inteligență, și de un entuziasm... De exemplu de la un tânăr poet român care cred că locuiește în Finlanda. Cred că-i și foarte talentat, dar și foarte nebun.

I.T.I.: Care e povestea manuscrisului legată de Ovidiu Constantinescu. Ce s-a întâmplat de fapt?

A.V.: Dragă, e foarte simplu. Mă împingea să scriu literatură, și anume proză. Atunci eu scriam nuvele, asta nu din cauza lui, pentru că nuvele și piese de teatru am început să scriu de la paisprezece-cincisprezece ani, la doi-trei ani după ce am început să scriu poezie. Am scris două scurte piese de teatru, am scris și o nuvelă lungă, a cărei acțiune se petrecea în Franța, într-un sat de pescari, Dumnezeu știe de ce. Îl văzusem pe hartă, se chema Sevran. Erau niște subiecte tâmpite și romantice. Deci am început să scriu nuvele cu mult înainte de a-l cunoaște pe Ovidiu. Când l-am cunoscut, m-a împins să scriu proză, chiar o

rubrică din Revista Fundațiilor. Am avut vreo cinci sau șase texte. Un fel de „Bilete de papagal“, dacă vrei. Era vorba fie de un eveniment tratat într-un mod puțin neobișnuit, fie de un eveniment important tratat cu dispreț, fie de un eveniment neimportant împins spre atenția opiniei publice. După ce am scris romanul, a trebuit totuși să-l corectez puțin. Treaba asta am făcut-o în august. Între timp plecasem la Mangalia, prin iulie. Acolo am făcut ceva foarte urât. Am ascultat la ușă, adică l-am auzit pe Ovidiu, care trăia cu Stere, obviously (stăteau în aceeași cameră, în același hotel) vorbind cu acesta. Vorbeau tare, mai ales Stere... Foarte interesant personaj, patetic cu adevărat... Stere încerca să-l convingă că romanul e prost, că e ratat.

I.T.I.: Romanul tău?

A.V.: Da. Și atunci l-am auzit pe Ovidiu vorbind despre carte. Și n-am mai putut să mă mai dezlipesc de la ușă, din păcate, era mai puțin un comentariu despre carte. Era un comentariu despre Stere.

I.T.I.: Despre felul cum citise Stere cartea?

A.V.: Da, despre felul cum citise, despre resentimentul lui Stere pentru mine, Ovidiu explicându-i că el are o mare prietenie pentru mine, dar nu prietenia asta îl împinge să aprecieze cartea. Se mai întâmplase: Stere prezentase un manuscris de poeme pentru Premiul Fundațiilor și nu luase nici un premiu.

I.T.I.: Interesant... Ar fi putut influența Ovidiu cu ceva decizia juriului?

A.V.: Dragă, cu siguranță că da. Stere sperase și Ovidiu n-a făcut nimic. sau pentru că nu-i plăceau poemele lui Stere, el era totuși un profesionist, un artizan serios, cinstit, sau pentru că era prea timid ca să intervină, sau a intervenit și a fost prea puțin dotat ca să apere opera. Nu știu ce s-a întâmplat. Dar cred că, din moment ce a prezentat poemele mele fără să i-o fi cerut eu, înseamnă că a vrut să le publice. Nu i le-am dat eu deci. În cârticica publicată de Marta Petreu, mai multe fraze ale lui Ovidiu sunt extrem de revelatoare. De pildă, de două ori vorbește de intervențiile făcute de Caraion către el, în legătură cu romanul meu, în anii când Caraion abia ieșise din pușcărie. Caraion dorea ca romanul să apară, și spunea că ar pune mâna în buzunar ca să-l publice. Este extraordinar! Caraion, care mă detesta, plătind ca să apară un roman de Vona. Același Caraion care într-un *Jurnal* care a apărut în Elveția, despre care unii români, printre care Monica Lovinescu, pretind că-i inspirat de securitate, spune că Stere s-a omorât din cauza mea, fiindcă nu l-am ajutat să rămână în Franța. Caraion a murdărit foarte multă lume. Și oameni care țineau la el. Eu, ca să-ți spun drept, am o amintire neplăcută despre el. L-ai văzut vreodată?

I.M.: Era foarte mic, aproape monstruos de mic.

A.V.: Da, chiar așa. Avea un cap de spițer, sau de negustor de brânză.

Îl vedeam foarte bine în spatele unei teighele cu brânzeturi, sau de măcelărie.

I.M.: Un fizic cu totul ingrat.

A.V.: Da, un fizic inexistent. Ovidiu avea și el un fizic foarte special. Era un fel de spiriduș. Avea o privire extraordinară și o voce frumoasă.

I.T.I.: Ce a făcut Ovidiu cu manuscrisul romanului când tu ai plecat din țară?

A.V.: Dragă, când am plecat, i-am lăsat practic aproape tot ce aveam în dublu exemplar, adică aproape tot ce aveam bătut la mașină, și n-am luat cu mine decât manuscrisele. Totuși

s-au găsit niște poeme de-ale mele, publicate de Marta Petrecu, pe care le uitasem complet, pentru că rămăsese la el.

I.T.I.: Când a scos el spre publicare acest manuscris al romanului?

A.V.: Imediat după dispariția lui Ceaușescu. Întâi a apărut o carte a lui, și cu ocazia tipării cărții lui l-a cunoscut pe Liviu Călin. Raporturile dintre el și Liviu Călin au fost imediat foarte bune. Ovidiu i-a spus: „Vreau să citești romanul lui Vona“. Liviu l-a citit.

I.T.I.: Sigur, publicarea n-ar fi fost posibilă mai devreme?

A.V.: Nici n-a încercat și bine a făcut. N-a încercat nici cu Caraion. Extraordinar e că Ovidiu a rebătut în timpul asta manuscrisul în întregime și eu n-am știut. Am crezut că a rebătut la mașină numai textul, dar n-am crezut că l-a refăcut în felul lui. Mi-am dat seama de asta numai după ce a apărut romanul, comparând cu manuscrisul de origine, care e la mine. E foarte arborescent, e plin de rămurele. Ai să vezi că sunt pagini întregi care sunt scrise cu un scris foarte mic și unde nu e schimbată o virgulă, și pe urmă niște corecturi, dar niciodată n-am capitole întregi scoase sau refăcute. Nu, deloc. În luna aceea am încercat să lucrez la puțină clarificare. Arhitectura nu a fost deloc atinsă, dar desenul era prea abrupt, prea ascuțit. Acesta este primul manuscris corectat de mine. Versiunea corectată și refăcută de el avea anumite moliciuni care nu corespundeau deloc felului meu de a scrie.

I.M.: Dar a intervenit foarte mult?

A.V.: Nu, dar totuși. Dragă, eu mi-am dat seama de chestia asta când la un moment dat am dat peste cuvântul „prețăluind“. Ce-i aia, domnule, „prețăluind“? Tu cunoști cuvântul ăsta? Când am plecat eu din țară, „prețăluiala“ nu exista. E un cuvânt îngrozitor. Parcă e „pârțâlălială“.

I.M.: E un cuvânt pe care mai curând îl poți auzi în vorbirea curentă decât un cuvânt pe care vrei să-l scrii.

A.V.: Cuvântul ăsta m-a tulburat atât de tare încât m-am dus să vorbesc cu Mihai Mănciulescu și el mi-a spus: „Păi ăsta-i Oviduțu. A făcut și altele. Uită-te mai atent“. Mihai mi-a făcut o listă, pe vreo șazeci de pagini, cu toate schimbările lui Oviduțu. Pe urmă s-a pus problema manuscrisului bătut la mașină. Eu nu mai știu acum ce a fost bătut la mașină, primul meu manuscris sau manuscrisul lui Ovidiu. Pe urmă au intervenit două schimbări: o primă schimbare când a apărut traducerea franceză și o a doua schimbare pe care am pregătit-o pentru ediția a doua.

I.M.: Ediția a doua a apărut cu schimbările tale? Deci ediția a doua e ediția autorizată. Ce vârstă avea Ovidiu când a apărut romanul?

A.V.: Vârsta mea de acum, vreo șaptezeci și opt de ani.

I.M.: Dacă ne uităm pe cele două texte, vedem că totuși sunt schimbări foarte puține.

A.V.: E o anumită vulgaritate din când în când, care vine din intervențiile lui Ovidiu.

I.M.: Când a murit el?

A.V.: Doi ani după apariția romanului.

I.M.: Deci a apucat să vadă succesul.

A.V.: Da. Mi-a scris o scrisoare, fără nici un pic de amărăciune. Dimpotrivă, a fost nobil dintr-un capăt până într-altul. Și e foarte nedreaptă soarta lui. De curând i-am citit ultimul roman, care a aproape autobiografic. Frumoasă carte. E vorba de o familie stranie, pe care o scrie cu destulă răceală ca să creeze un roman.